

САНА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ
УЛУУХУН
ХАҢЫАТА

ХАҢЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТӨН ТАХСАР

№ 34 (8629). КҮЛҮН ТУТАР 22 КҮНӨ. ЧӨПНӨР СЫНАТА—1 СОЛК, 10 ХАРЧЫ.

● СПЕЦИАЛИСТ ТРИБУНАТА

Ыал экономиката: программа салгыы үлэлиир

Быйыл «Дьон көргөн экономиката» программа итинэн түрүннүк ситин бородууксууа бээрер салаалары сайыннарыыга үлэ салгыы ыстылар. Ол курдук, 2001 сылга улуусна нөһүлүннүгө аралан таргатына иккиталар маннактар: сибининнэ орото—2000, куурусса—12000, хаас орото—2000, индотина—1000 уонна кола—5 тобо.

Итинчэ кыал көтөр биридиги малынан түгүтүлүлүк. Ким ылын бааланх тустоох көрүмүрүнөн саппаагылары нөһүлүннүгө баһылыктарын аатыгар түһөрүт. Быйыл уратыга дьон сибининнэ оролорун эмне бу «Дьон көргөн экономиката» программа итинэн таргатыбит тирэх (базовый) хаһаайыстыбалартан таарыт. Билигин миннэ хаһаайыстыбалар хаас нөһүлүннүгө ахсын бааллар. Олору нөһүлүннүгө дьаһалтартыттан билсэрбит. Аны 1999 уонна 2000 сылларга иккитал дьон көргөн сибининнэ оротунан талыхтарын сой.

Сибининнэ оротун сынатта тымынаах ыһааһынан ылымнан аарылар. 1 килограмма 35 солкуобайынан баһылыкта. Ылар дьон төлөбүрүн 10 ый иһинэн уу харыылаах ыһааһыт. Нөһүлүннүгө баһылыктары баһылыктар бериһэр аралас көрүн, ол эбэтэр тааарынай уонна харыылаах кредиттери биригиди көтүрүлүлүк. 1999—2000 сс. ханым баарер кредит көрүтүн ылан баран биригидигэр төлөспөтөхтөргө кредит хаһа да көрүтүт бериһэр суохтаах.

Куурусса араланы кулун тутар бүтүгүт, муус үс-

тар ыйга сараланыа. Атын көрүмүрүн араланы олохтоох дьаһалталартан билсирбит. Иккитал дьон сибининнэ, нөһүлүннүгө баар филиалларга «Туймаада» ФАП транзитный счотугар харчыны угайт, эбэтэр нөһүлүннүгө баһылыктарыгар араласканын туттарыт. Контанцига ханымк сыллаах нөһүлүннүгө уонна дуогабарыт күөмүрүн ыһааһыт. Ол куоһунууагы нөһүлүннүгө баһылыктарын солбуйааччыларытгар тирдэргит булгуччулаах. Оттон нөһүлүннүгө сирой баһылыктар кулун тутар ый иһинэн дьон кымыгыт, көтөрүт (нөһүлүннүгө кымыг сааһынан) көрүмүрүн уонна төлөбү ыларк ыйыт нөһүлүннүгө уонсай сааһынан тыа хаһаайыстыбатын управлениетин иһинэн үлэлиир сүөһү кититин департаментин специалиһыгар түһөрүт.

2000 сылга собурууттан кэлбит сибининнэ оротун ылбит базовый хаһаайыстыбалар уонна чааһынай дьон комбикормга наадылар түбэлтэлэргит эмпэ түргэнник ити ааттаммыт специалиһыгар кэлэн билсэрхитин сой.

Түмүктөөн эттэххэ, дьон көргөн экономикатын сайыннарыыга бериһэр кредити, олохтоомут кытта баһылыктар, мулутуур туһанан хаалар наада. Ол иһиннэ ордоттоо иһин төлөбүт—сүрүн ардэбит.

Н. НОВГОРОДОВ.

ТХМ сүөһү иһиннэ оротун уонна племенной үлэде департаментин улууска специалиһа.

БАСТЫН ОҔЫН

„Чурапчылар—реформа суолунан“

Михаил Николаевич Коркин итинэн гидромелиоратор. Төрөөбүт улуусугар улахан хаһаайыстыбанын салайааччы, производствонун таргатынчы баһылыктан биллэр. Бөлөк Эрлин Эрстиин аатынан совхозка ыһааһынай агрономунан, совхоз директорунан охтон иһин улуусна тыа хаһаайыстыбатын управлениетин начальнигыт солбуйааччынан, ону сөргө улуус баһынай хаһаайыстыбаларын ассоциациятын председателинэн үлэлиир.

1998 сылтан республикатаагы «Саха-фермер» ГКА сибининнэ чилиһи, 1998 с. Москвага Россия баһынай хаһаайыстыбаларын АККОР IX-с съезидер делегат баһылыктан кыттыбыта. Ити түбэспүтэ буолбатах. Михаил Николаевич тыа хаһаайыстыбатын проблемаларытгар, боннуруостарытгар апыллах ыстыһаалар улуус, республика хаһаайыстыгар утумнаахтык бөһүлүннүгө. Олоххо аныгы баһынай позициялаах специалист, салайааччы, хаһаайыстыбанын рынок сибининнэ чилиһи көтөрүтүн уонна бу иһин хаһаайыстыбатын реформалааһын ыстыһыттан саралаан тус сипааларын көрсүтүт ээр, туруорсар.

Олортон олохтоо бөһүлүннүгө таргатын тахсыт—баһынай хаһаайыстыбаларын туһулан тема. Маннаах күннэргэ олохтоо баар таргатын дьон булбакка, уот-ан бастаан оһуоха юмө-тирэх булар бидаттан Михаил Николаевич нуучча уһулуччулаах аграрник-учебный А. В. Чанов «Кооперация ыстыгас курс» дьон үлэтин сахалым тылыластаан улуусун «Саха олох» хаһаайытгар таһаартарыта. Бу республикага да суох тымынаах халыбур, тылылаа. Ол бу иһин эссе да баһытай историческай суолтатын булуосар эриннэххэ.

Оттон бу ааспыт сыл ахсыннытгар М. Н. Коркин улуустаагы типографияга «Чурапчылар—рефор-

ма суолунан» дьон иһиннэ 500 экзэмплярынан таһаартаран улуусун дьонутар-таргатын бөһүлүннүгэ дьон бөлөккэ оһордо. Рецензиятын уонна иһиннэ тылын СР Региональнай экономикага институтун директорун солбуйааччы, экономическай наука доктор, профессор В. Р. Дарбасов оһордо. Биир дойдулаахтык улууска баһынай хамсааһынын саралаанмытын уонна бүтүн тымынаахтык кэлбит сипаалары итэ-биттэлииртэн көрдөрөр.

Бастагы баһылайдар салгыы хаһаайыстыбанын кыһыннэ оһууларын, реформы ыстыгыта тыа сиритэр үөһүлүннүгө ойу-санааны биридиги баһынай оһордо, үлэтигэр сыһыаран суруйбута итэтиилээх. Саага мааһыа ыһааһыт, суолу, бастагынан талар уустук. Дьон оһон республикага бастагынан суолу төлбит баһылайдар суруйбута суох үлэлиир, төрөһиннэргэ туох да кырааскаты суох хайдах баарынан көтөһөр. Иһиннэ сүрүн кыһыныта—бу Кырдык, барыта сураһан көрүлүлүккө араласканы ойдуур буолуохтаах.

Иһиннэ, иһиннэ Чурапчы улуусугар, тыа хаһаайыстыбатыгар бас баһы уонсай форматтан чааһынай формага иһиннэ үөһүлүннүгө производствоннай, экономическай уларыһылар хаһаайыларын реформы иһиннэ сыллары кытта тэһиктөн көрөр элбэх дингирималар, таблицалар көрдөрүлүлүк. Бу, биллэн турар, үөһүлүннүгө, баһылыктар сымла эссе иһиннэ өттүгэр сыттаа. Иһиннэ иһиннэ-билэтин история көрүнүт.

Оһон «Чурапчы оһуу» кыһыннэ кыһыннэ ыччакка тирдэр тыа аһаан иһиннэ суруллан, төмөтүлүн хаалыта—автор дьонун хардыта, үлэти.

С. СМЕРНИКОВА.

АҔЫМАЛ САНАА КӨМӨТӨ

Ааспыт өрөбүт күннэргэ ЧӨКЦИ I курсун студенттара тренер Г. Ф. Нехунскай салаатынан Тройа улаһытгар тахсан үтүө санаа көмөтүн оһордулар. Кырдыктарга иһиннэ хайытан, санаанан баардиллэр, булуустарытгар муус укталар. Маны таһынан олохтоох таргатынтарга, уһуулаһыт, арым санаар бу-

лууска муус укталар. Оһон учаастак олохтоохторо үөһүлүннүгэ улахан.

Үөһүлүннүгэ сипааларын, тус олохторугар дьон-сөргүнү бааран турар, иһиннэ даһаны бу элэр дьонун аһаамал санааны, кыамакка-кырдыкка көмөһөр үтүө баһыны собуруннэ наһаа сылдыларытгар баарыт.

Егор ПЕРМИКОВ, дьаһалта баһылыгы.

СОЦУУЩАР

ИТЭБЭЛ КОНФЕРЕНЦИЯТА

Кулун тутар ый 17—18 күннэртэр Майа сибиннэ иһиннэ «Итэбэл» тойон Сүбөтин Саха сириннэ баһылыгы Н. И. Шамос таргатыннэ иһиннэ эгэр улуустар итэбэл конференциялара буолан ааста. Барыта 120 киһи—Таатта, Чурапчы, Амма, Уус-Алдан, Мэҥэ-Хаҥалас улуустарыттан делегациялар иһиннэ Дьонуускай куораттан Тарис, Дьыл, Мандар Уус, К. Уткин, И. Портнягин уонна Айыы сирин таргатынчы Кыта-Бааһы кыһынылар. Саха киһитэ итэбэллээх буолуутугар, оһолору уһуулаан састарыттан төрүт үөһүлүннүгэ итэбэл, иһа-тыл, чөл олох, айылга харыстаһыт боннуруостарын уо.д.а. тула санаа аһаһытыта кыһыннэ ыстылына.

Конференция кыһынаахтары улуус дьаһалтата көхтөөхтүк кыттан, таргатын бу улахан түмүкүтү тымытын иһин маһыан таргатылар.

Маргарита НОГОВИЦЫНА.

Чурапчы сол.

ДЬАДАНҔЫ ДЬААКЫН УОННА УЛУУ ЭЭОН

Иһиннэ эгэр улуустар народнай театрдарын көрүүтү кулун тутар 11 күнүгэр Чурапчытаагы Н. М. Гешетников аатынан театр артистара саралаанмылар. Киһилэр А. Софронов «Дьадаһы дьонун дьон драматынан туруордулар. Барыта 9 коллектив кыттыахтыгыт баһылыктан, түмүк санаалары, жюри санаа-баһыт көрүү бүтүгүтэ тирдэһинт. Арон биир тымынан бу сипаага тахсытатта баһыт буолбут аһы-ыһыны артисттар кыһы-хото туттулар дьэххэ сой. Баһы батталыттан босхолонор сирдик ыра санаалаах дьадаһы Дьааһын оруолун артист Прокопий Дорофеев толордо. Режиссер—СР културатын үтүөлээх үлэһитэ, ССРС културатын тунгуна Н. Заболоцкая.

Оһуо күнүгэр күнүс 3 чаһаан Майатаагы Д. Ходулов аатынан народнай театр Бразилия суруйааччыта Гальерия Фигейредо «Саһыл уонна иһиннэ» дьон айымнааһынан «Ээон» дьон үс көтүлүлүк героническай комедияны көрдөрдо. Улуу үлэһит, грек Ээон кулуттаһынан босхолонууга, көтүлүгэ таргатыта бөркэ арылына.

Хаһааһы оһуулуур быраһытара баһылыгыт, уһа көрөгө аһаамыт ыар дьылгалаах бу иһиннэ герон, хаһаан куйааран барытын аһаар курдук санаар эрээр, чугастаһыны өйдөбөт грек Ксанф, саха баһыт Байдол уо.д.а. уобарастара көрөһүтүт толкуй-даныһытгар киһи сарбалааһыт.

Киһитигэр эстафетаны СР културатын тунгуна Аркадий Новиков таргатыт, быйыл XI сөһүн аһыт Майатаагы «Көөһөн көрө» юмор уонна сатара театры саралаа бөһүлүннүгэ суруйбут-айыт олох күлүк өттүлүннүгэ арыйар 20 сипааларын көрдөрөн «Ыһаах» кыттылар.

Коллективтар үлэлиир СР Културага министрствотын научнай-методическай уонна көрүт айымнааһын киһинэ народнай театрларга сүрүн специалиһа, СГУ төрүт културага факультетын старшай преподавателэ, СР културатын тунгуна Светлана Григорьевна Лукина председателилээх жюри сыһынылар. Чилиһиннэ—«Саха» иһиннэ көрөһөр комиссия «Кыһынаах» программатын редактора, СР културатын үтүөлээх үлэһитэ, Россия Журналистарын сөһүннүгэ чилиһи А. Г. Зверев, Россия Суруйааччылары соһуун, Россия театральнай деятеллэрин соһуун чилиһиннэ, СР искусствотын үтүөлээх деятелэ, драматург Н. А. Дмитриев, киһинэ улуускут културага управлениетин кадрга отделаны сибидиһиһи Д. П. Манарова.

Оһон бэрт сотору көһүннэ бу жюри сыһынылыт иһиннэ. Театрлар бары «народнай» дьон үрдүк аһаарын маһа хаһаахтары дуо?

М. СИДОРОВА.

АРААС ТЕХНИКАНАН

Улуус дьаһалтатын дьонигэр В. С. Яковлев—Далан аатынан Кытааһааһы художественнай-эстетическай оһуола учуутала Е. Т. Миронова бөһүлүннүгэ үлэлиир көрдөрүүгө туруордо.

Евдокия Тимофеевна 18 сыл стажтаах, үрдүк категориялаах учуутал, улуустаагы эстетика учууталарын методическай холбоһуктарын салайааччыта. Уруһуй искусствотын көрө эгэтигэр үтүө үөһүлүннүгэ киһи киһитин нарын аһыгар оһолор куттарыт туттараалар, ойуулуур-дьылһунуур дьон-дара сийдар. Педагог-художник «хаас биридиги оһу уратытын учуоттаһыт—учуутал сүрүн эбэһиннэ» дьон дьонун салайтаран үлэлиир. Ол да иһин киһи үөһүлүннүгэ маһытын ыстылар аралас таһымаах көрүлүлүккэ, конкурстарга сипааллаахтык, биригидиһи маһылар.

Художник айар быһыттанкытгар батик, аппликация тымыларынан, акварелынан, маслянай кыраасканын толоруллубут үлэлиир бар дьонун көрүтүтүт таһаарда.

Григорий ТУРАНТАЕВ.

ЧӨЛ ОЛОХ—
БҮГҮНГҮ КҮН ИРДЭБИЛЭ
ХАҢЫАТ АНАЛЛААХ ТАҢААРЫЙТА

Профилактика кабинетын сорукутара

СР Президенты М. Е. Николаев уюмга Правительстве-
твобит уураахтарынан 1998 сылзактан чед олуну
профессиялыылар сыраты улуустагы билимнарда
медицинской профилактика кабинеттара аныалыбыт-
тара. Билиги улууска ээсбит сыл ааттынык мйтан
амбулатория дьэттигэр үлэтир. Штатынан көрдү-
лүбүт үс специалисттар. Билиги үлэбит сүрүн сору-
гунан изилдөөннө ортотутар чед олор снэрин сыр-
датын, арыгы, табах уюмга наркотик курдук буор-
туулах дьылдыктартан, арыс аныалартан хайдах ха-
рыктанар турууна ойдогүү буолар.

Гүрж-ханынх: винниэ, чөй өлөх сүрүн өйдөбүллэрин төһөрүлөххү билиэтиһибит. Олор ханныктарый?

Бастатан турар, тус башкачч ирээстийн нөрүүлэн сэлд-
дана, эгнэ-сигнэ чөддигдэн, физкультуронун уонна
спордунэн дьарыктанна.

Нижинанэн, бэйэ олоһор дьэстэһэ уотун, тигэргэһин
аһын-тайын ыраастык тутуу.

Үсүрүнөн, нигмизматх астары—үүтү, суораты, сүөгөй, кымылы, аты куруутуң, тилинги быспакка ас ратпоуугар киллериң.

Гордуйнхэн, арганы, табар уонна наркомания-
на утары охсулуу.

Бөсөнүнүн, норуот төрүт үгэстэрин утумнаалтык түтүлүү.

Алтыннан, тулалыр өйгөнт ыраастык тутуу,
айымданы хароастаздым.

Дыан көргөнгө иллөөх-эйбэлөөх олох, оруну кыра сатыыттан доруубейлык иттиң үлөң, кырыңаңас

Ора ис культурата, динларга сыныны дым көргөн.

ТЭН ӨНТӨГӨӨН ТАХСАР, ОНОН ДЭНЭ КӨРГӨНГӨ АНТӨНӨ
УДАХАН БУЛДӨМӨНӨ АУРУУХА

Кимнэхэ баатар, иетнэ-чугас дьоммутугар, доёот-торбуутугар үгүүн багараахыгана «доруобай буолуу» диибит, Доруобай буолуу кистэлэннэҕэ туох-ханыҕ?

Дөрүөбай буолуу дьээн бу түөс бэйэбэ итээнэ. Дьонго-сэргэбэ харыстабыллыахтык сымнааһыны, үтүөнү баарыны. Дөрүөбай буолуу дьээн—бу физкультураһан, спордуһан дьээн көргөнүнэн дьарыктаныы, үгүстүн айыыһаа сымдыы, чабдаттарды шыналаныһан, холобура, «Детяман» да буолуун, дьарыктаныы. Ону таһынан айыыда биэрбит таалаһын, дьүүрүн толору сайыһыһаран бар дьонго тарҕаһын итээнэ дьээн көргөнү, биһирэ аһыһар-үөдүһүр коллективниһэр ил-эйэ баар буолуута дөрүөбай олох биһир сүрүн сүөл түрүтө.

Бийигт кабинетыг улсын сүрүн хаймсалхариуны чөл олоху пропандаалахын чөл олох сүэриг туту-
тар дону, шаллары хайыат, телевидение нончо сыр-
датын буолар, арыгыны, табыра, наркоманын ута-
ры үлэи бэлэи бэймэгэтин, этин төрөлтэрин кы-
тары билргэ шытахтаах. Бичиг, үөрөх управлене-
лара, ИДЮ, дың картан киингэрэ, «Знание» обще-
ство төрөлтэтэ көхтөөх кыттымыларын бүтүүн дэл-
лэвчинэн туруннахтыга, бийигт чөл олохтоох,
уһун үйэлээх буолуохнут. Үүмүкт сүүрдэ биһирс тиз
чөл олоху тутуһууттан садалана, республикабыт
үрдүкүн улахан хаисбаһын тарыста.

Видожи ТОЛСТОУХОВА,
Викин баланын профилактикалык кабинетинин врачы.

ЧӨЛ ОЛОХ ТҮӨЛБЭТИН ТЭРИЙНЭХХЭ

[illegible]

Тыгу оиронвохха?

Бистатан туран, атын сирдэргэ курдук, ол туунаан хаймаанга да суруйаллар, радиога, тастэннарга да эгдэлэр, чол олох түөлбэлэрин олохтоохха. Манга арынга, табах уонна шийбо төртү амылааныа суолтаахтар. Итирэк туруктаах сылдыана, табах тэрдий бунтук бобулуунуш. Аны манга арынга, шийбо испит уоп да табах тэрдийбит испиний бөлүтүчү ыстараантыааха.

«Чөл олох түөлбөтүн хамт явирчынсаалаан ого-
руухха сөбүй?» — дээн айытты үсэжэ. Ол, мин та-
наабар, чөл олох снэрин тутуһууга республика үрдү-
нэй ыгырын тайварбыт антернэ-оскуола токторо
буолуон сөн. Аны Ленин уулуусатыгар алын сүһүөх
оскуола бэнис көрүлүтүөн ИИМ-ин даяа. Октяб-
рскэй уулуусууа, милиция таһытан С. А. Новгородов
аатынан Чувачытаагы орто оскуолада дээрн, оскуо-

ли тогтсору (культурний кино, кино тахынаагы ал
лел, сивердар...). Манн тахынан культурний-массе
бай дыбаллар мытыаллар сивердар—народнай театр
П. Е. Бараксенов антынан кино стадион нигирэхтэ
рин сол курдук. Бу түүлбэн мэллэни моой-пр
лини көрүүн-истэиһи хаада.

Ижигдмэл, аригтай уулна нийлэн хяныг мада
хыншварга рэжиссэрт атыгсахха. Холбоур, обь
кэнттэн. Өрбүлг өлөх дэснэ атылаамыахх
мада. Аны «сочилар» дэснэри имри эйнэхх. Чо
блөгү тугарбытынэн, сиблайбалары арыгта су
гарийнэхх. Ичигттарбыт мэл буолбуттарэн ба
дэснэрүн ыгырач бэлэстэр үрүүдэх өстүүлэр
ындрэр утабын дэсүбуолаамытыннар. Чо
экологичтэн, туламын эйгэтэн улахан түтүлүгтэ
тын бэлэстэвинэн, иралайрдын, жордүү бэллүрү
тэвигэр күүжэ мсэххха.

Итнinin итин туралманы, удууе итнин дьон-сартыа оессо учуей саналлары, идеялары этихтора диссеринбин уунна бара буттуун туруннаахтыканы, чоолоох спорны хас биринди бэйэбититтен сардаллаахын тилип аа чол олоуху чугайга этибип тиий эттибин.

Егор МАКАРОВ,
Чувашка сэд. влохтоосед.

Аргы уоһиһа табах олохсо, найыҥа-сигилигэ, общественнай дьыһыһа аадыһыһаах дьон үгүстүгү суруналлар. Балартан эрйиһиһаах иһиһа, мал баар баарбах, баар да буоллаһыһа; бука, тарбахха баттаныһа буолуо. Байыһа иһиһа да буоллаһыһа, хайа эрйиһа иһиһа, иһиһа дьуоһа ол аһиһиһа иһиһа эрйиһаа баар баар аһиһиһа баар баар буолуо сол.

Олох олоруу — ийиэ итэм ийиэ. «Хас биригэи ийиэ бэйэтэи туһугар ууйут» дээн өс номоҕо этэринэн, киһи үгэс дымааратын иһингэр эппиэттэһиэ бэйэтэ сүгэр. Олору итэм да кимнэх да отторон биэрбэт, элбиктэни-халыттын туһунан да соһомт, ираастаабат. Бидигин ийиэ дыкаевнэро баар: кэрэбэттар, ийэлэр айыы аска умсан арабтар. Ити бэригэ биригэниэлээх. Ону би-да уонна өйдүү сатылахха маада. Санааи көрүү эрэ: арыгыһыт араллах малаар ийэлэрин уонна оҕолорун күннээҕи олохторун. Кинилэр харахтара ууламматах күннэро, кинилэи уу-чуумпугут олоббуттара ахсаа-ниах. Дэлэро даҕаны сэттис кылаас оҕото бэйэтэи өс-нуолаттарэ өйтөн суруйуутугар маанык дэа дуо: «Ылаага аҕа ийэр буолларына, ийиэ ийэ сырыттарды-на дэоивнэро кыбыстан таһырдыа да тахсыбэттар, дэа оҕолоро оонньуу бармахтара дуо? Оттон аҕа уонна

Өй-санаа кэр
сиэр-туом үтүө

ий» ивигээн тэгшгэ илэр буудалхатарына, од мал дон
жоготтой ааһар. Кэснэлээрэ шэхтэр, аутгара-суудлар
алдынар. 1. Атын оро дээдэлдэ үлэтин кыйлан то
дорботох тэтэрэгтэр маньшк сүрүйбүт: «Баһаалыс
та, минин быраһына тугини, адам эмиз итирик кэл
ла, омон түүнү бийа айдааран, сөрдөн уруушну
кыйлан аахнатым. 2. Ох оро барихсан чухчы хэл
хан кыһалартан ивигээн сүрүбарт күйлэнигэ
Ону учууталым ивигээн өйдүө, сынаалым дим эр
нэн туран. Үнүс оро маньшк сүрүйбүт: «Ким эми
миниги өйдүө дуо? Ким мнэхэ сүбэлэй? 12 эгэ саа
таһхым. Адам арыгылыыр, яаар итарик калар. Ми
кигини аһынабын эмиз дэглэм. Адам буудалдэ дим
Уруу испэт эрдэнигэ баһаа үчүгэй этэ, кинигэ өмч
дьярбыт, мээчинтэрибт. Ийбэн эйэстэнк кууһара
хаһан да куруубайдаабат этэ. Вода дим—син бир
плат. Миң оу билэбин. Ийаларбыт баһигэни «Эрэ

Олохпутун
арыгынан сүһүрдүмүсүң!
(ЫЧЧАККА ИККИС СУРУК)

[illegible]

Билгийн олохнут тосту ударида, аригы атчиха-
таар өсөд дэлэйдий, көгүлзүк атыганаар, олох
хаммыга онуук, ол торгутун-туохтанын нэлэи малы-
чы аригтахынт. Хас биардин кишнэхэ сэмэй күндү-
тэ—киш дөрүобуйата. Байз дөрүобуйатын нууван
дэлэмхтэртан хариастыяр түнхутан биниги хас биар-
длабит. элбэг да буолбатар, олох судургу көрдөбул-
дэрттан ойдуу тэргөнхөдхынт. Аригы киш дөрүо-
буйатыгар, бу Орто дайдуга биардэ бэриллэр олофор
ооус улахан охсууну өлсөрөр. Кайн төһөнөн үгүстүн
арыгны, шөр даганы, сөччөнөн түгээнлик күн сир-
гөр олофор шамин сарбынар. Судургу эрээр, дьнгөр
марахан тиллэр. Аригтаа нүсүк, алларбыт киш
үчүгдэй, ыраагы, уйуу-ныгы, кэснэлээдэ саяаабат.
Кайн билымтыгын сүбөһын, Айылаа мааллаан биар-
бит дьосурун барытан сүтэрэр. Күншөдөнөн эр оло-
рор билымта-майгыта кишөр, хантан эмит булан-
умналаан, бафар, уран давын булан абырахтынар
эрэ туһунал толкуйдур, онуук муугурдамытын ба-
лаа та билбөһнэ хвалар.

Мин снн элбэх ийнхтэн ийнхтм: «Арыгны тогто
ишдэлний?»—дизн. Урут бэйзм бэйбэр бу ийнхтнана
элбэхтэ бэрнэр этим уонна онуоха чүүлнай харда-
ны жордүү сатыырым. «Атыттар эмэ ишэлээр дий-
тори мин да амсайыа суохтаахыныи?»—дизн тэттөрү
ийнхтнн пүрөйбэн тахсари. Итинн илэниик аттаран
синаатааха, бэйзми уоскутууу, алыппананы буолар
эбит.

Арыгы туманыгар муумуттар ортолоругар, оо, араа таананнаах-диэбүдүдээх, үөрөнмэлэрэ-сайдаалара буоллар ээни өйдөөх-санаалаах дьоннор үгүстөр даҕаны. Амырытам ас тоһоолоох калкыны аягыраа дөйдүгэ илдьыбыта, соругу шибэлэнт бодон, атынны көрөгэй дылдаалабыта буолуой? Өйбүтүн-санаабытын сииһиниыта сырдык санаабытын сииһиырдыбыта, ыраас суобаснытын бүтүгүрдүбүтэ, куруубай майгылаабыта сымы да үйү дуо?

Дэлгэрэн, нийн сажаата сүрдэх күүсгээх. Бэйшн сатаан сэлэйшн үөрөнххэ вэда, шининэ Айшн үөрөнх түтүхүү тубата олус улахан буолуон сон Ишнэ-шнэлбат, чэгдэн-чэгдин уонна чөл куттанх-сүрдэх дөн элбэйшнэ олохнут чэгдигиринтигэр тээр дэр, норуонхут материалнай үйгүтүгэр үтүө сабы дымлы өлөрөр. Дээ, ол ниниттэн снэрдэх чөл олошнн, үүсэр мачат майгы-снчлн уонна өт-хаан өтүөн чэгдин бууларын түнүгэр бизиннэ-үөрөххэ, кудь тураца дьулуһуогун. Төнө даҕаны долбуур уйарынан, өстүөл хотойорууан арлас эгэлгэ арыгы күлүмүр дүү өннүлбүтүн үрдүөн, киниттэн тумма хаамыдык, гөйөүрүн. Ыраас сааһына, күүрөөннээх үлэи өрө хотодон, түс бөйбөттэн, чүгэс, истин-аймак дьон тон сааһыан олохнут үйгүтүн уһанмаһын!

Имнокентій ГРИГОРЬЕВ

дээх олохтоох шал» диваар, аны ийхээрэ ийнэ дива
нутанар сурахтара иһилээр. Адам билигин орон
го атаагы устубина да сытар, ханна эрэ кырбан
мэт, ийнаттахха олох өйдөөбөт. Дамгивина, сһннөм
суоба» дива талын биэрбитэ эбээт уонна ону толор
ботох. Оо, соботох өлөрөр ийнаттааһын буулаар талы

Өй-санаа кэрэтэ кэхтибэтин,
сир-туом үтүөтэ үрэллибэтин!

(СОЦИАЛЬНАЯ ПЕДАГОГ БЭЛИЭТЭЭ) ИЙНЭРИТГЭН

батган хүргэм энэ дэ, ийэбин айынабын, баяаавинаа эмнэ... Бу сурууварыг олус шархах. Арыгы не хийн дэ сүтгэ суох. Туту гынабын, хайдах гынан аяабын эрүүгүйэбин, илэм эрөйдэрэх олохун чингээбин? »

Чамны да зааргай мароохан тийлал, дуува кылданыл
тэ. Хиншик багарар киньэхэ жиншигтэ эрэл, смял
сорук эрэ байр буудлагына кини олохто тардымал
лаах буудал. Ол багаран тухары кини чөл олох сиз
ратэн гуораабат. Дээ, ол жини, бидишя оскюлар
арвас өйдөтөр-уэрэтөр дьһаллар тиньгин быснаки
кытталаллар. Олор сүрүн смяллара-сорунтара оу
ныра эрдөшүтэн көрөгч-түүрэ тардынар, олохх
смяллаах бууду улааттаратур тууаайаллар. Хас бияр
дин динэ көртөнтөн сарбалаан стөршүт—оро—учуу
тал—эмнэт—түөлбөх дини схемаян бары кыттынна
үлэлибят. Чөл олохх амааллах аһагас аан күншнэ
анал шиделэлэр кытталаллар, онно одолор табал

(Бүтүүтүн 3 стр. көр).

